

парадигмі. Методологічно виправданим і евристично цінним тут також є звернення до наукового апарату культурології, який дозволив схарактеризувати фонодокументний дискурс з позицій знакової специфіки, а також вказати на середовищні особливості його функціонування.

У другому розділі «Особливості функціонування фонодокумента як засобу документної комунікації» надано історичну ретроспективу основних етапів становлення і розвитку фонодокументів різних видів. Окрему увагу автор монографії цілком слушно приділяє протоформам фонодокументної комунікації.

Природу фонодокументу представлено через три впливові чинники – технічний прогрес, історичну подію і соціальні комунікації.

До найважливіших результатів розділу можна віднести виявлені основні ознаки та функції фонодокументів, запропоновані дослідником підходи до їх класифікації.

У третьому розділі «Система виробництва, розповсюдження та зберігання фонодокументів» увагу зосереджено на інституціональній складовій фонодокументних комунікацій.

Найсуттєвішими, на нашу думку, є такі наукові положення і висновки розділу:

виявлення інституціоналізованих складників комунікаційного поля для створення фонодокументів; розкриття найтипівіших організаційно-комунікаційних схем виробників фонодокументів; ретроспективний аналіз іноземного досвіду провідних продуцентів МФД; періодизація фонодокументних комунікацій у колишньому СРСР та на пострадянському просторі; аналіз особливостей зберігання МФД у певних установах, закладах, організаціях.

Ретроспективний аналіз фонодокументної комунікації дозволив автору монографії дійти висновку, що «фоноархівування еволюціонувало паралельно з розвитком аудіовізуальних засобів інформації» (с. 281).

У четвертому розділі «Системні трансформації фотодокументів» здійснено верифікацію гіпотези щодо циклічності функціонування музичних фонодокументів у комунікаційному просторі, охарактеризовано сучасні форми фотодокументів, розкрито прогностичні напрямки розвитку фонодокументної комунікації.

На нашу думку, автору монографії вдалося уникнути вузьких галузевих ракурсів і представити дослідження, яке вирізняється новизною, міждисциплінарністю, фаховістю й аналітичністю.

Л. М. Хавкіна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Теоретичні рефлексії про практичну комунікацію: український досвід

Рецензія на видання: Березенко В. В. PR в Україні: наукове осмислення феномену : монографія / В. В. Березенко. — К. : Академія Української Преси ; Центр Вільної Преси, 2013. — 360 с.

Напрямки прикладних соціально-комунікаційних технологій, серед яких вагоме місце посідає паблік рилейшнз, через свою засадничо практичну природу завжди були і є дуже специфічним об'єктом наукового осмислення. Це завжди наука, яка не породжує, а осмислює явища і процеси, в основі яких здебільшого чітка прагматична мета. Саме в межах таких прикладних галузей і видів діяльності найскладніше шукати й випрацьовувати на основі цього осмислення вірогідні й ефективні соціокомунікаційні моделі, які при тому були б соціально відповідальними.

Монографічне дослідження В. В. Березенко присвячене визначенню феномену «паблік рилейшнз» українською і світовою традиціями, різними за часом і простором науковими школами, зокрема й відповідності вітчизняної наукової діяльності у PR-галузі потребам української дійсності та рівневі світової науки про паблік рилейшнз, її специфіці й перспективам подальшого розвитку.

Актуальність порушеної проблеми щодо окреслення сфери наукової діяльності по зв'язках із громадськістю, що стосується визначення предметної площини цієї нової наукової галузі, специфіки пізнавальних та

методологічно-операціональних функцій, не викликає сумнівів, оскільки продовжує залишатися гостро дискусійною.

Наразі часто не розрізняються поняття «PR» і «наукове знання про PR», тоді як перше, як слушно зауважує В. В. Березенко, означає сферу відповідної соціальної практики, певний вид соціальної комунікації, технології, а друге – результат наукової рефлексії, об'єктом якої є PR. Авторка звертає увагу на те, що в науковому середовищі досі існують протилежні думки щодо правомірності претензій наукового знання про PR на статус самостійної науки соціально-комунікаційного напрямку. Тому основні зусилля наукової дисципліни, що проходить стадію свого становлення в Україні, спрямовані на пошук доказів своєї легітимності.

У монографії доведено, що наука про PR має претензію на суверенність і володіє власною об'єктно-предметної сферою, методологією, відповідним категоріальним апаратом та іншими атрибутами окремішнього наукового знання. Зв'язки з громадськістю як наука, зазначає авторка монографії, доводячи її легітимність, вивчає комунікації, що пронизують суспільне життя в тих чи інших формах і сферах, і, по-перше, вирішує наукові проблеми, які пов'язані з формуванням знання про соціальну дійсність, розробкою методів досліджень у галузі прикладних соціальних комунікацій. По-друге, наука про зв'язки з громадськістю вивчає проблеми, пов'язані з перетворенням соціальної дійсності завдяки комунікаційним процесам, що відбуваються в PR-сфері, здійснює аналіз шляхів і засобів цілеспрямованого комунікаційного впливу на соціальні процеси. У той же час автор наголошує й на тому, що процес ідентифікації та легітимації науки про PR характеризується суперечливістю підходів до визначення її об'єктно-предметної сфери, підстав і загального статусу, але ця ситуація цілком відповідає етапу переходу будь-якого наукового знання, що розвивається.

Аналіз проблематики наукових робіт, присвячених вивченню феномену PR, дозволив досліднику обґрунтувати актуальність таких напрямків у дослідженнях українських учених: пошуки єдиного, «істинного» визначення публік рилейшнз; виявлення структурно-функціональних зв'язків у комунікативній системі; погляд на лінійні – односторонні або двосторонні – моделі комунікації; а

найголовніше, ставлення до людини і до громадськості як до об'єктів комунікаційного впливу. Іншими словами, вивчення сфокусовано в основному на «статичі» феномена PR, а його розвиток, становлення, процесуальність, самоорганізація є зоною дослідницьких інтересів у нечисленній кількості наукових досліджень.

Безперечною перевагою дослідження є визначення історичних умов становлення в Україні наукового знання про PR і виділення чотирьох етапів розвитку української наукової школи публік рилейшнз, кожен з яких характеризується якісною зміною в структурі досліджень.

Автором доведено, що наука про зв'язки з громадськістю в Україні переживає процес інституціалізації: формуються інституційні майданчики наукового дискурсу, здійснюється підготовка наукових кадрів, відбувається консолідація наукового співтовариства; інституціалізація сприяє закріпленню за наукою про PR статусу самостійної наукової дисципліни в рамках науки про соціальні комунікації.

Проаналізовані комунікативні ідеї, репрезентовані в українському соціально-комунікаційному науковому дискурсі досліджень феномену PR, дозволили В. В. Березенко створити наукову картину бачення феномену PR і на її основі виділити ті проблеми, з якими вітчизняна наука успішно справляється, і ті, які потребують свого вирішення.

Заслугує на увагу визначена й розкрита в монографії актуальна проблематика досліджень феномену PR, представлена в сучасному науковому просторі України. До найбільш актуальних напрямів автор відносить: стратегічне управління комунікаціями як актуальний напрям досліджень сучасної науки про PR; наукову рефлексію політичних PR-комунікацій в Україні та PR-комунікацій органів влади; роль PR у процесах гуманізації бізнесу в Україні.

Монографія сприяє розв'язанню актуальних проблем, що лежать у площині наукового знання про публік рилейшнз як соціокомунікаційний феномен. Наукову новизну монографії зумовлює те, що в ній представлене комплексне дослідження та систематизація теоретичних і прикладних проблем становлення наукового знання про PR.